

Horváth Anett¹

Pártkassza – az MSZMP vagyonának sorsa

Az 1989/90-es rendszerváltoztatás, a demokratikus alapokon szerveződő rendszer, a hazai pártok gazdálkodása szempontjából is drasztikus újrászabályozás, továbbá az azóta eltelt csaknem 30 év lehetőséget kínál arra, hogy a hazai parlamenti pártok pénzügyeiről és gazdálkodásáról valamiféle átfogó képet kaphassunk, és lehetőség szerint valamilyen következtetésre is jussunk a rendszer működése kapcsán. Először az origó állapotot érdemes vizsgálni, az állampárt utódként létrejövő új párt vagyoni helyzetét, valamint annak hatását a többi, demokratikus alapokon létrejött párthoz viszonyítva. Ebben az írásomban ennek bemutatására teszek kísérletet.

Bevezetés

Az 1989–90-es hazai rendszerváltozás adta demokratikus lehetőségek és keretek, valamint a demokratikus alapokon szerveződő hazai pártok gazdálkodása szempontjából is drasztikus újrászabályozás, továbbá az azóta eltelt csaknem 30 év lehetőséget kínál arra, hogy a hazai parlamenti pártok pénzügyeiről és gazdálkodásáról valamiféle átfogó képet kaphassunk, és lehetőség szerint valamilyen következtetésre is jussunk a rendszer működése kapcsán.

A téma azonban szükségszerűen rendkívül érzékeny terület, folyamatainak feltérképezése meglehetősen nehézkes, éppen ezért, amire ebben a tanulmányban vállalkoztam, az ennek a területnek a jól dokumentált, a pártok által – törvényi kötelezettségüknek eleget téve – közzétett saját éves beszámolóira és az Állami Számvevőszék által – meghatározott időközönként – lefolytatott vizsgálatok és ellenőrzések eredményeire épített pénzügyi adatok és folyamatok dokumentálása, feltárása és a kivilágító következtetések bemutatása.

¹ Egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszerológati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Kormányzástani és Közpolitikai Tanszék. Kapcsolat: horvath.anett@uni-nke.hu.

Nem volt célom a pártok pénzügyeihez és gazdálkodásához kapcsolódó úgynevezett „szürkezőnát” vizsgálni és feltérképezni. Erre vonatkozóan az írott vagy elektronikus médiában lelhetünk fel információkat, azonban az ott közzétett ismeretek részben spekulációkon alapulnak. Ezt a területet nem fedik le hivatalos dokumentációk, kutatható és minden kétséget kizáró, ellenőrzött adatok, így a terület tudományos igényű feltárása szinte lehetetlen vállalkozás lenne.

Az MSZMP vagyonának sorsa a jogutód MSZP vagyonszámlázási és pótvagyonszámlázási beszámolója alapján

„Nem kérhetem vissza a jegy árát, csak ha elmaradt az előadás.
Itt az előadás megtörtént. Lehet minősíteni...”²

A Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) vagyonának sorsa és az utódpárt elszámoltatása az „örökölt” vagyonról hatalmas társadalmi-politikai érdeklődést váltott ki a rendszerváltoztatás miliőjében, és a téma még sokszor ma is, három évtizeddel a rendszerváltoztatást követően hullámokban elő-előtör. A régi-új párt vált vagy valós vagyonának feltérképezése mindenképpen óriási vállalkozás. Éppen ezért szeretném világossá tenni, hogy bár a témakör kutatása során a folyamatosan megjelenő napi és heti sajtóban fellelhető cikkek³ és megjelent tanulmányok, írások vizsgálatát is lefolytattam, jelen tanulmányban kizárólag az elszámoltatáshoz kapcsolódó, törvényi előírásoknak megfelelően rögzített és hozzáférhető állami számvetvésszéki jelentések vizsgálati eredményeit mutatom be, és nem célom az állampárti vagyonról történt elszámolás tényének és milyenségének megítélésére vonatkozó vélemény megformálása. A törvényi előírásoknak megfelelően lefolytatott eljárást és annak eredményét vázolom fel, leíró-elemző módszerrel. A Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) jogutódként létrejött Magyar Szocialista Párt (MSZP) gazdasági és pénzügyi beszámolóiból, valamint az általuk az Állami Számvetvésszék vizsgáloinak rendelkezésére bocsájtott dokumentumokból kaphatunk képet a korábbi állampárti vagyon alakulásáról és az utódpárt „kiinduló” pénzügyi helyzetéről, magáról az elszámolás tényéről és annak eredményéről.

² Az Állami Számvetvésszék beszámolója a pártvagyon vizsgálatról az Országgyűlés terv- és költségvetési bizottsága előtt. Jegyzőkönyvkivonat.

³ A kortárs napilapok hasábjain megjelent írások valós képet adnak a társadalomban a kezdetektől jelen lévő igen erőteljes érdeklődésről és kíváncsiságról, amely az állampárt vagyonának elszámolásához kötődik.

MSZMP-ből MSZP, és az elszámoltatás társadalmi-politikai igénye

Az MSZMP XIV., átalakuló kongresszusán elfogadott határozata szerint⁴ „az új, de jogfolytonos párt kíméletlen őszinteséggel szembenéz elődje múltjával, elhatárolja magát a bűnöktől, a tévesnek, hibásnak bizonyult elvektől és módszerektől. Szakít a bürokratikus pártállam rendszerével, a demokratikus centralizmus elvével, ugyanakkor az MSZMP-n belüli reformtörekvések örökösének tekinti magát.”

Az elfogadott határozat értelmében az állampárt jogutódja a Magyar Szocialista Párt (MSZP) lett. Az első országos ügyszavazást a Szabad Demokraták Szövetsége kezdeményezte 1989 őszén a következő kérdésekről: kivonuljanak-e a párt-szervezetek a munkahelyekről, elszámoljon-e vagyonával az MSZMP, a szabad választás után sor kerüljön-e a köztársasági elnök megválasztására, illetve feloszlassák-e a munkásőrséget? A referendumon a választópolgárok 58,03%-a vett részt, és a négy kérdésre a többség igennel válaszolt, így a többi közt az állampárt vagyonszámtatásának kérdése is a lehetőségből kötelező és szükséges feladattá vált. A kérdéses vagyon pedig nem kevés, a régi MSZMP Központi Bizottság Gazdálkodási Osztálya által összeállított jelentés szerint 1988. december 31-én a régi MSZMP vagyona csaknem 10,5 milliárd forint volt. Az elmúlt rendszerhez kötődő egyes társadalmi szervezetek vagyonszámtatásáról szóló 1990. évi LXXIII. törvény és az e törvényt módosító 1991. évi LI. törvény előírásai alapján elkészített beszámolókból képet kaphatunk az MSZMP/MSZP rendszerváltoztatás idején jegyzett vagyonáról, amelynek hitelességét a törvény előírásai szerint az Állami Számvevőszék (ÁSZ) jogosult vizsgálni és megállapítani. Az MSZP 1990 októberében nyújtotta be az ÁSZ felé vagyon-

⁴ „Az MSZMP XIV. kongresszusának küldöttei – a megválasztott 1276 küldöttből 1274 regisztráltatta magát – október 5-én este előzetes vitát folytattak a napirendről és az ügyrendről, ezt 6-án délelőtt véglegesítették. Nyers Rezső politikai megnyitó beszédében hangsúlyozta, hogy az 1988. májusi pártértekezlettel lezárult egy korszak és valami új kezdődött. A Népi demokratikus platform és a Reformszövetség által „összedolgozott” kompromisszumos tervezetet abszolút többséggel elfogadta a kongresszus, kimondta az MSZMP megszűnését és az új párt – a Magyar Szocialista Párt – megalakulását, s a továbbiakban már az MSZP I. kongresszusaként folytatta munkáját. A kongresszus állásfoglalása leszögezte: „Hazánk történelmében lezárult a Magyar Szocialista Munkáspárt nevével fémjelzett korszak. Ezzel az MSZMP mint állampárt története véget ért. Az átfogó és gyökeres társadalmi, gazdasági és politikai megújuláshoz elengedhetetlen, hogy belőle új párt alakuljon. A kongresszuson létrejövő új párt kíméletlen őszinteséggel szembenéz elődje múltjával. Elhatárolja magát a bűnöktől, a tévesnek, hibásnak bizonyult elvektől és módszerektől. Szakít a bürokratikus pártállam rendszerével, a demokratikus centralizmus elvével. Az alakuló új párt ugyanakkor az MSZMP-n belüli reformtörekvések örökösének tekinti magát.” A Kossuth Könyvkiadó megjelentette a kongresszus rövidített, szerkesztett jegyzőkönyvét *Kongresszus '89* címmel, ld. Kimmel Emil – Kossuth Könyvkiadó Politikai Szerkesztősége (szerk.): *Kongresszus '89*. Budapest, Kossuth, 1990. 368. Ld. még Bihari Mihály elemző írását: Bihari Mihály: Egy kongresszus szociológiája – az állampárt végőrái. In Kurtán Sándor – Sándor Péter – Vass László (szerk.): *Magyarország politikai évkönyve*. Budapest, Aula–OMIKK, 1990. 21–28.

elszámolását. A beszámolóról készített állami számvevőszéki jelentést a vizsgálók a lehető legnagyobb körültekintéssel és a teljességre törekedve állították össze. Az ÁSZ ezt a vagyonszámolást és az elszámolás alapját képező adatokat és táblázatokat csak töredékében minősítette hitelesnek, és a törvény értelmében felhívta a pártot a hiányok pótlására és az elégtelenül közzétett adatok pontosítására.

A pótlás benyújtását követően az Állami Számvevőszék ellenőrizte az MSZP pót-vagyonszámolását is, amelynek eredményéről jelentést tett az Országgyűlésnek. Az Állami Számvevőszék az MSZP pót-vagyonszámolását, figyelemmel a törvény 6. § (5) bekezdésében biztosított lehetőségre, amely szerint az elszámolás nem pótolható adathiány esetén is elfogadottnak tekintendő, azt elfogadta, és azt a törvény 6. § (6) bekezdése alapján „hitelesnek” minősítette. A hitelesnek minősített beszámolóhoz azonban rögzös út vezetett.

Álljon most itt az Állami Számvevőszék csaknem 2000 oldalas vizsgálati anyagát feldolgozó összefoglaló írás az MSZP vagyon- és pót-vagyonszámolásáról, amely az örökölt vagyon sorsának feltérképezésére és a párt 1990-es induló büdzséjének meghatározására nyújt lehetőséget.

Az MSZP vagyon- és pót-vagyonszámolása

Az MSZP az 1990. évi LXXIII. törvény előírásainak megfelelően 1990 őszén benyújtotta vagyonszámolását. A dokumentum hét különálló táblában taglalta a párt vagyonának részleteit. Ezek az összefoglaló táblák a párt vállalataira, a párt által alapított kft.-kre és alapítványokra, ingatlan-nyilvántartásra, bevételekre és kiadásokra, állóeszköz-állományra, illetve értékpapír-, pénz- és bankszámlákra vonatkozó bontásban jelenítették meg a felhalmozott vagyon részleteit. Ez a beszámoló azonban a vizsgálók által készített jelentés alapján rendkívül hiányosnak bizonyult. A benyújtott elszámolás ellenőrzését követően az Állami Számvevőszék mindössze két tábla adatait tudta hitelesnek elfogadni. Az egyik az MSZMP *vállalataira vonatkozó* adatszolgáltatás (1949–1990) volt, míg a másik, kisebb⁵ korrigálásokkal az MSZMP, illetve az MSZP által alapított *kft.-kre és alapítványokra vonatkozó* tábla. A hiányos adatszolgáltatásra való tekintettel az Állami Számvevőszék felhívást intézett a párt elnökéhez, hogy adja közre pót-vagyonszámolását. Az Állami Számvevőszék jelentését, miszerint a párt vagyonszámolása csak töredékében hitelesíthető, és felhívását a pót-vagyonszámolás benyújtására a párt elfogadta, és gazdasági részlege tovább dolgozott

⁵ Az MSZP Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Belvárosi Autójavító Kft. szervezete által alapított törzstőkéjét 5526 ezer forintba módosította, illetve az Allegro Kft. apportlistáját véglegesítette. Mivel az ÁSZ jelentése e két tétel kivételével az elszámolást teljes körűnek ismerte el, s e két tételt korrigálták, ezért a párt kérte, hogy az ÁSZ a 3. sz. táblát minősítse hitelesnek.

a feladaton. A Magyar Szocialista Párt (MSZP) 1992. január 20-i keltű P-06/92. számú levelével küldte meg pót-vagyonelszámolását, valamint a nem pótolható adathiányokra vonatkozó nyilatkozatokat az Állami Számvevőszék részére.⁶ Az egyes táblák újbóli hitelesítéséhez kiegészítő információkat adtak, és a következő intézkedéseket is lefolytatták. Ismételten megerősítették korábbi nyilatkozatukat, miszerint az MSZMP nyilvántartásában 1980 előtről nem találtak olyan átfogó *ingatlan-nyilvántartást*, amely tételesen és hitelesen az elszámolás alapja lehetett volna. Az első hiteles összesített nyilvántartást az MSZMP KB 1976. december 6-ai határozata, valamint a MÉM 16/b/1977. számú utasítása alapján készített 1980. december 31-ei alapadatokkal találták meg. Az eredeti tulajdonosokat – az ősbirtokosokat – azonban ez sem tartalmazta. Az MSZMP ingatlan-nyilvántartásában a részkezelői jog alapján az alapterület- és az értékadatok módosítását elvégezték, azok a főkönyvi nyilvántartás értékadataiban már követhetők lettek. A felsorolt változásokat az ingatlanvagyon elszámolásához készített tablókon átvezették, de ezzel együtt is csak 1980-tól tekinthetők teljes körűnek. Az MSZP kiadta nyilatkozatát, miszerint bizonyos adathiányokat nem tudtak pótolni, illetve beszerezni. A párt felkérte az Állami Számvevőszéket, hogy az adathiányokat igazolja, és ennek alapján mondja ki a hitelesítést. Az MSZMP *bevételeire vonatkozó* tábla adatait is pontosították, az összeadási hibákat korrigálták, a kamatbevételt a tényleges számrá pontosították.

A párt mellékelten megküldte a Pénzügyminisztérium Bevételi Főigazgatóságának 1968 áprilisában kelt 134/1963. számú intézkedését, ugyancsak a PM Bevételi Főigazgatóságának 1963. május 20-ai levelét, valamint az MSZMP Költségvetési és Tervezési Alosztályának 1970. április 9-ei feljegyzését és a PM Testületi Szervek Főosztálya K/607/1939. IX. jelű feljegyzését az illetékes államtitkárnak, amely dokumentumokból egyértelműen kiderült, hogy az MSZMP-ben az állami szervektől eltérő gyakorlatot engedélyeztek az adózásra és az adatszolgáltatásra. A fentiek alapján a törvényi előírásnak megfelelő MSZMP-összesítők nem készülhettek. Az MSZP nyilatkozott arról is, hogy adathiány miatt a párt bevételeire vonatkozó táblát a kért bontásban nem tudja megadni, ezért az adathiány igazolására, majd ezt követően a bevételeket taglaló tábla hitelesítésére kérte fel az Állami Számvevőszéket. Az MSZP *kiadásaira vonatkozó* táblában pontosították a több megyei szervezet által könyvelt munkabér és közteher, valamint működési és fenntartási költségek mérlegsonon könyvelt hibás adatokat. A módosításokra tekintettel a párt kérelmezte a vizsgálóknál, hogy a kiadásaira vonatkozó táblát is minősítse hitelesnek. Az állóeszköz-állomány vizsgálatokor feltárt hiányosságokat a párt pótolta. A gépek, berendezések és felszerelések,

⁶ I. sz. Függelék Az Állami Számvevőszék V-150-6111991/91. sz. jelentéshez – Jelentés a Magyar Szocialista Párt pót-vagyon-elszámolása hitelességének ellenőrzéséről, az 1991. évi LI. törvénnyel módosított 1990. évi LXXIII. törvény alapján. Budapest, 1992. április. Állami Számvevőszék V-149-8/1991/1992. Tsz: 100.

valamint a közlekedési eszközök adatait módosították, azokat teljes körűvé alakították. A korábban beadott nyilatkozatukat megerősítették, hogy az MSZMP védett műalkotásokkal nem rendelkezett. A pontosított állóeszközzállomány-táblát ismételten elkészítették, és kérték az Állami Számvevőszéket, hogy a pótolhatatlan adathiányokat újfent igazolja, és a táblát minősítse hitelesnek. A párt *értékpapír-, pénz- és bankszámláira vonatkozó* összeállított táblát a fellelt dokumentumokból szintén nem lehetett maradéktalanul bemutatni. A megszűnt járási pártbizottságok gazdasági iratainak hiányos archiválása megoldhatatlan szakmai problémákat jelentett. Mindezek alapján a párt kérte, hogy az értékpapír-, pénz- és bankszámlákra vonatkozó táblát az ÁSZ pótolhatatlan adathiány elismerése mellett minősítse hitelessé. A párt nyilatkozott, hogy az 1991. évi LI. törvény – az elmúlt rendszerhez kötődő egyes társadalmi szervezetek vagyonszámloltatásáról – módosításában meghatározott vagyontárgyak elidegenítésére, megterhelésére 1990. augusztus 31. és 1990. szeptember 18. közötti időszakban nem került sor.

Összességében elmondható, hogy a Magyar Szocialista Párt ismételten benyújtott, a volt MSZMP vagyonáról szóló elszámolása igencsak hiányos maradt. Ennek legfőbb okaként a párt a pótolhatatlan adathiányokat jelölte meg. Mindezekre tekintettel a párt kérte az Állami Számvevőszéket, hogy az adathiányokat alapul véve mondja ki az elszámolás hitelességét.⁷

Az MSZP vagyon- és pót-vagyonszámlolásának állami számvevőszéki vizsgálata

A Magyar Szocialista Párt (MSZP) által 1992 elején megküldött pót-vagyonszámlolása több száz oldalnyi dokumentumot tett ki, ezért az Állami Számvevőszék (ÁSZ) a hitelesség ellenőrzésénél csak a helyszíni mintavételes vizsgálat eszközével tudott élni. Az ÁSZ nem vizsgálta a beszámoló azon adatait, amelyek az eredeti vagyonszámlolás dokumentumban a vizsgálat során hiteles minősítést kaptak. A törvény értelmében az ellenőrzésnek nem volt feladata az állampárt vagyonát illetően végrehajtott vagyonmozgások célszerűségének és eredményességének vizsgálata, valamint az MSZMP által alapított gazdálkodó szervezetek működési kérdéseinek és az e szervezeteket illetően végrehajtott gazdasági események feltárása.

⁷ Csatolmányként megjegyzésben hozzáfűzték, hogy az elszámolás csak az MSZP helyzetére volt teljes körű és hiteles, az MSZMP-re vonatkozóan 1949-től 1988-ig sok gazdasági adat hiányzott, és ezt a korszakot maradéktalanul nem tudták bemutatni. Az MSZMP-re vonatkozó adatok az utolsó 10 évre azonban csaknem maradéktalanul a rendelkezésükre álltak. Itt az okozott gondot a vagyonszámlolás kapcsán a pártnak, hogy az állam és az MSZMP kapcsolata miatt az MSZMP az általános gazdasági gyakorlattól eltérő módon kapcsolódott az állami költségvetéshez. Így a kért bontásban a rendelkezésre álló adatokból csak részben hiteles elszámolást lehetett készíteni.

Az Állami Számvevőszék által a pót-vagyonelszámolásban vizsgált táblák eredményei:

(1) Az MSZP az *ingatlanokra vonatkozó elszámolási adatokat* egy csaknem 1500 oldal terjedelmű dokumentum formájában nyújtotta be. A közölt adatok szerint az állampárt 1988. december 31-én 2641 ingatlannal rendelkezett. Az állományváltozások következtében 1990. augusztus 31-ére az ingatlanok száma 365-re csökkent. A törvény 6. § (2) bekezdésében előírt kötelezettsége alapján – az első vagyonelszámoláshoz kapcsolódva – az ÁSZ ellenőrizte az ingatlanállományt tartalmazó táblázatokat. Tekintettel arra, hogy az ingatlanokra vonatkozó adatokat az MSZP nem a törvény előírásainak megfelelően adta meg, nem volt viszonyítási alap az ingatlanok ellenőrzéséhez, mert csak az MSZP által közölt adatokra lehetett támaszkodni, valamint a telekrendezéseknél, illetve az ingatlan-nyilvántartásban – különböző okok miatti – rendezetlen állapotok voltak tapasztalhatók, nem volt lehetőség az egyértelmű hitelesítésre. Az 1985. előtti időszakra vonatkozó adatok a megsemmisült, eltűnt, illetve beszerezhetetlen dokumentumok, ingatlan-nyilvántartási hiányok stb. miatt nem voltak rekonstruálhatók. A fentiekre figyelemmel az 1990-ben benyújtott vagyonelszámolásban az ingatlanokra vonatkozó adatokat az Állami Számvevőszék nem hitelesítette. A párt a benyújtott pót-vagyonelszámolásban a V-5-10/1991. számú ÁSZ-jelentésben az ingatlanok körében kifogásolt nyilvántartási pontatlanságokat kijavította, az arról készült kiegészítő táblázatot megküldte. Megerősítette korábbi nyilatkozatát, miszerint a volt MSZMP nyilvántartásában 1980 előttről nem találtak olyan átfogó nyilvántartást, amely tételesen és hitelesen az elszámolás alapja lehetett volna, amelynek alapján az 1949-től 1980-ig terjedő időszakra adatszolgáltatását el tudta volna készíteni. Pontosította az ingatlanok megszerzése jogcímére és időpontja feltüntetésére vonatkozó nyilatkozatát és az adatszolgáltatását. Az adathiány pótolhatatlanságáról a pót-vagyonelszámolás keretében külön nyilatkozatot is csatoltak. Az ÁSZ ellenőrzése során megállapította, hogy a pót-vagyonelszámolásban jelzett pótolhatatlan adathiányok valóban fennállnak, mivel a mintavételes ellenőrzésnél az MSZP iratanyagai között az 1980. évet megelőző időszakra vonatkozó ingatlan-nyilvántartást a vizsgálatot lefolytatók nem leltek fel. Egy-két kivételtől eltekintve az 1980 előtt szerzett ingatlanok birtokba kerülésének jogcímét nem lehetett megállapítani. A párt ingatlanállományát egységesen a volt MSZMP KB Titkársága 1976. december 6-ai, valamint a Minisztertanács 3339/1977. számú határozata s a végrehajtására született MÉM 16/b/1977. számú utasítás alapján jegyezték be úgy, hogy a Magyar Állam tulajdona mellett a volt MSZMP Központi Bizottsága kezelői jogát tüntették fel. Ennek eredményeként a volt MSZMP ingatlanainak telekkönyvi nyilvántartása 1980-ra rendeződött, s ezzel a vonatkozó adatok mind a megszerzés jogcíme, mind időpontja esetében egységessé váltak. Az előzőekben kifejtettekre tekintettel az ÁSZ az ingatlanokra vonatkozó elszámolást a nem pótolható adathiány miatt elfogadottnak tekintette.

(2)–(3) A vagyon *bevételekre és kiadásokra vonatkozó vizsgálatának megállapításai* az eredeti vagyonszámlálás tekintetében számszaki hibákat és a hitelesítést akadályozó tényeket is tartalmaztak. Az ÁSZ ellenőrzése során feltárta, hogy a pót-vagyonszámlálás keretében megküldött mellékletekben a korábban kifogásolt számszaki hibák kijavítása megtörtént. A dokumentumok hitelt érdemlően igazolták, hogy az MSZP a törvény előírásai szerint nem tud adatot szolgáltatni, mivel a volt MSZMP vállalatai költségvetési kapcsolatai eltértek az állami vállalatokétól, a beruházási tevékenység nem épült be a volt MSZMP számvitelébe, továbbá a volt MSZMP-t illetően az állami szervektől eltérő gyakorlat érvényesült az adózásra és az adatszolgáltatásra. A fentiekre is tekintettel az Állami Számvevőszék az elszámolás ezen adataira vonatkozó táblákat a nem pótolható adathiány miatt elfogadottnak tekinti.

(4) A vagyon *egyéb állóeszközökre vonatkozó* vizsgálata megállapításai szerint a benyújtott adatok számszaki hibákat tartalmaztak, továbbá azt is megállapították, hogy az MSZP nem tudott elszámolni több képzőművészeti alkotással. Később a képzőművészeti alkotások adatsorán lévő pontatlanságot korrigálták, azonban továbbra sem tudott az MSZP teljeskörűen alapbizonylatot bemutatni ezek eredetéről, az adathiány pótolhatatlanságáról nyilatkozatot adtak. A vizsgálat megállapítása szerint a meglévő nyilvántartásokból nem volt megállapítható minden üzemkörön kívüli állóeszköz eredete (például vétel, ajándék, letét stb.) és egyedi pontos azonosíthatósága. Az előzőekre tekintettel az ÁSZ nyilatkozott, hogy az egyéb állóeszközökre vonatkozó elszámolás nem pótolható adathiány miatt elfogadottnak tekintendő.

(5) A vagyon *értékpapír- és pénzforgalomra* vonatkozó adatainak pontos feltüntetését a megyei irodák pontatlan adatszolgáltatása és a hiányzó adatok akadályozták. Az MSZP az értékpapír-forgalomra, valamint a pénzforgalomra vonatkozó mellékleteket illetően eleget tett elszámolási kötelezettségének a pót-vagyonszámlálás keretében. Az értékpapírok állományáról a törvényben előírtak szerint az MSZP elkészítette az évenkénti (év végi), valamint a törvény hatálybalépésének időpontjára vonatkozó kimutatásokat. Mindezek figyelembevételével az értékpapírok állományának alakulására vonatkozó adatszolgáltatás az ÁSZ ellenőrzésének megállapításai alapján teljes körűnek és hitelesnek tekintendő. A törvény 6. § (4) bekezdése alapján benyújtott szerződésekre vonatkozó megállapítások: A törvény 6. § (4) bekezdésében meghatározott ingatlanok, gépek, berendezések, felszerelések, valamint járművek, továbbá védett műalkotások és az MSZP által alapított gazdálkodó szervezetek és alapítványok állományában 1990. augusztus 31-e és 1990. szeptember 18-a közötti elidegenítésére, illetve megterhelésére az MSZP nyilatkozata szerint nem került sor. A szűrőpróbaszerű ellenőrzés tapasztalatai igazolták, hogy a jelzett időszakban és körben elidegenítés, illetve megterhelés nem fordult elő.

Az MSZP vagyon- és pót-vagyonszámlálásához kapcsolódó állami számvevőszéki jelentés összegezve megjeleníti a vagyonszámlálásra vonatkozó tényeket és eredményt:

„Az Országgyűlés az 1991. október 22-i ülés napján elfogadott 1991. évi LI. törvénnyel módosított az elmúlt rendszerhez kötődő egyes társadalmi szervezetek vagyonszámolatásáról szóló 1990. évi LXXIII. törvény értelmében az Állami Számvevőszék a Magyar Szocialista Pártot, mint a volt Magyar Szocialista Munkáspárt jogutódját – amely szervezetnek a vagyonszámolása az adatok hiánya miatt nem volt hitelesíthető – felhívta a hiányok pótlására. A pótlás benyújtását követően az ÁSZ ellenőrizte az MSZP pót-vagyonszámolását, amelynek eredményéről az alábbi jelentést tette az Országgyűlésnek: Az Állami Számvevőszék az MSZP pót-vagyonszámolását a jelentésben részletezett indokok alapján, figyelemmel a törvény 6. § (5) bekezdésében biztosított lehetőségre, amely szerint az elszámolás nem pótolható adathiány esetén is elfogadottnak tekintendő – azt elfogadja és az a törvény 6. § (6) bekezdése alapján »hitelesnek« minősül.”⁸

Az eredmény

Az Állami Számvevőszék elnöke⁹ az utódpárt elszámoltatása kapcsán a következőket tárta a nyilvánosság elé. Több ponton is nehézségekbe ütközött a vagyonról történő elszámoltatás, nem volt leltár csatolva, nem is volt leltározás. Néhány olyan adatra is rábukkantak a vizsgálók, amelyek arra utaltak, hogy a vagyonleltár nem tartalmazott bizonyos objektumokat, amelyek a vonatkozó dokumentumok alapján mégis az MSZP-hez tartoztak. A kormány álláspontja a vagyonszámolás kapcsán azonban végig állandó maradt.

A népszavazás kérdése úgy szólt, hogy elszámoljon-e vagyonával az MSZMP. Az elszámolási kötelezettség a pártra vonatkozott, az elszámoltatás vagy elszámolás módszerére, az ezzel kapcsolatos eljárás rögzítésére a parlament volt jogosult. Olyan parlamenti döntés, amely konkrét feladatokat írt volna elő az elszámolás, illetve az elszámoltatás kérdésében, nem született. Azt is fontos volt leszögezni, hogy az MSZMP nem egy egyszerű párt volt, hanem állampárt, amit az alkotmányban rögzített vezető szerepe is bizonyított. Tehát nem a párttörvényben leírt jogszabályok alapján kellett az elszámoltatást elvégezni. Az Állami Számvevőszék elvégezte azt a munkát, amit a hivatkozott országgyűlési határozat számára meghatározott. Azaz elvégezte az 1989. szeptember 30-a szerinti vagyonmérleg vizsgálatát.¹⁰

A vizsgálatot követően a párt által elkészített és közzétett pénzügyi beszámoló alapján az MSZP origóbüdzsáját a tetemesnek mondható csaknem félmilliárd forint összeggel regisztrálták.

⁸ Jelentés a Magyar Szocialista Párt pót-vagyonszámolása hitelességének ellenőrzéséről az 1991. évi LI. törvénnyel módosított 1990. évi LXXIII. törvény alapján I. sz. Függelék a V-150-6111991/91. sz. jelentéshez. 2.

⁹ Hagelmayer István.

¹⁰ Az Állami Számvevőszék beszámolója a pártvagyon vizsgálatról az Országgyűlés terv- és költségvetési bizottsága előtt – Jegyzőkönyvkiadvány. Ld. Ha nem tetszett a film, nem kérhetem vissza a jegy árát. *Beszélő*, 2 (é. n.), 8.

Befejezés

Ahhoz, hogy képet kaphassunk a hazai pártok gazdálkodásának és pénzügyeinek valós helyzetéről, érdemes az origótól, azaz a kiindulóállapottól elindulni. A volt állampárt vagyona és a belőle létrejött utódpárt finansciális helyzete ugyanis hatással volt a rendszerváltáskor demokratikus alapokon létrejövő pártok gazdálkodási mechanizmusaira is. Ezért tartom fontosnak és relevánsnak a téma alapos és tudományos igényű feldolgozását. Ebben az írásban a kezdeti állapot felvázolása volt a célom.

Felhasznált irodalom

- A pártfinanszírozás alapelvei.* Budapest, Eötvös Károly Közpolitikai Intézet, 2006. Online: http://ekint.org/ekint_files/File/tanulmanyok/apartfinanszirozasalapelvei.pdf
- Bihari Mihály: Egy kongresszus szociológiája – az állampárt végórái. In Kurtán Sándor – Sándor Péter – Vass László (szerk.): *Magyarország politikai évkönyve*. Budapest, Aula–OMIKK, 1990. 21–28.
- Gramsci, Antonio: *Politikai írások (1916–1926)*. Vál. Szabó Tibor. Budapest, Kossuth, 1985.
- Ha nem tetszett a film, nem kérhetem vissza a jegy árát. *Beszélő*, 2. (é. n.), 8. Online: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/ha-nem-tetszett-a-film-nem-kerhetem-vissza-a-jegy-arat>
- Horváth Anett: *Pártpénztárak – A parlamenti pártok éves pénzügyi beszámolóiban közölt záró egyenlegek alakulása a bevételek és kiadások mérlegsorok vizsgálatával (1990–2014)*. PhD-értékezés. Budapest, ELTE ÁJK Politikatudományi Doktori Iskola, 2016. Online: <https://bit.ly/36bnifB>
- Katz, Richard S. – Peter R. Mair: Changing models of party organization and party democracy: The emergence of the cartel party. *Party Politics*, 1. (1995), 13. 5–28. Online: <https://doi.org/10.1177/1354068895001001001>
- Kimmel Emil – Kossuth Könyvkiadó Politikai Szerkesztősége (szerk.): *Kongresszus '89*. Budapest, Kossuth, 1990.
- Kirchheimer, Otto: The transformation of West European party systems. In Joseph LaPalombara – Myron Weiner (szerk.): *Political parties and political development*. Princeton (US-NJ), Princeton University Press, 1966. 177–200.
- Körösényi András – Tóth Csaba – Török Gábor: *A magyar politikai rendszer*. Budapest, Osiris, 2003.
- Mair, Peter: Party systems and structures of competition. In Lawrence LeDuc – Richard G. Niemi – Pippa Norris (szerk.): *Comparing democracies: Elections and voting in global perspective*. London, SAGE, 1996. 83–106.
- Pizzorno, Alessandro: Interests and parties in pluralism. In Suzanne D. Berger (szerk.): *Organizing interests in Western Europe: Pluralism, corporatism, and the transformation of politics*. Cambridge, Cambridge University Press, 1981. 247–284.
- Sartori, Giovanni: *Parties and party systems: A framework for analysis*. Colchester, ECPR Press, [1976] 2005.